

Vtorek, četrtek in soboto izhaja in veljá v Mariboru brez pošiljanja na dom za vse leto 8 g. — k, pol leta 4 " — " četr " 2 " 20 " Po pošti: za vse leto 10 g. — k, pol leta 5 " — " četr " 2 " 60 "

Vredništvo in opravništvo je na stolnem trgu (Domplatz) hiš. št. 179.

SLOVENSKI NAROD.

Oznanila:
Za navadno tristopne vrsto se plačuje:
6 kr. če se tiska 1krat,
5 " " " 2krat,
4 " " " 3krat.
več pismenke se plačujejo po prostoru.

Za vsak tisek je plačati kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo, dopisi naj se blagovoljno frankujejo.

Dogovori z državopravno opozicijo.

Najvažnejša dogodba zadnjih dni so bili ministerski dogovori s zaupnimi možmi česko-moravske opozicije. Ker nam nemočoče o tem postreči z lastnimi neposrednimi poročili, moramo se držati tega, kar nam poročajo česki listi. „Politik“ piše med drugimi: „Dogovori so bili le zaupni, torej nismo hoteli neposredno nam doših poročil razglašati, niti sestavljeni tega, kar je bilo bolj ali menj pomanjkljivo pisano v dunajskih listih. Zadovoljujemo se s tem, da konstatujemo, ka so imeli dogovori le podudljiv značaj na oba strani in ka so zlasti tje težili, da bi na eno stran vladli oči odprli o razmerah na Česko-Moravskem, o političnem in pravnem mišljenji in o težnjah državopravne opozicije, kar je tudi vlada od druge strani dala priliko svoje stališča kolikor moč razjasniti. Denes imamo pred seboj že oficijsken izjav, da je vlada z dosedanjim vspom zadovoljna, kajti Correspondenzbureau oglaša, „da se graf Potocki odločno drži upanja, da bodo dosedaj pridobljeni dotikljaji vodili do širšega približanja.“

Ravno tako moramo izreči, da se zaupnim možem državopravne stranke, ki so se pogovorov na Dunaju udeleževali, nikakor ne zdi, da bi bili s zaprijetimi dogovori že v kraji in da priznavajo gledé svoje stranke mogočnost, ka ostanejo v dogovorih s sedanjo vlado.

Nikakor — pravi „Pol.“ — nočemo bititi sanguiničnega upanja; dolgoletne skušnje in goljufana upanja so nas izučila vsakokratni položaj hladno in trezno presojati; ravno tako radi priznavamo ogromne težave, ki jih je treba še premagati, predno se bode

kaj vspešnega dognalo; tudi ne zakrivamo, da je ministarsko mišljenje v bistvenih zadevah še jako različno od mišljenja državopravne opozicije: vendar so se v Beči nazoči možje naše stranke prepričali, da grofa Potockega navdaja najbolja volja in trdn želja dognati vsestransko porazumlenje in sprijaznenje, in da je vsak trenotek pripravljen odstopiti, ko se mu bude zbranjevalo v tem smislu postopati. S kratka, če je državopravna opozicija še nedavno odločno izrekla, da je absolutno nemogoče stopiti v dogovore z ministerstvom Hasnerjevim, ona denes ne taki, da je mogoče dogovarjati se z ministerstvom Potockijevim. Seveda ne moremo zbučati že denes upanja, da bode obljubljeno daljše obravnavanje res peljalo do vsestranskega porazumlenja.

„Pol.“ prepušča ministerstvu, ali hoče dogovore nadaljevati ali pretrgati, in ga opominja, naj presodi, koliko krivega in zastarelega je še odpraviti, koliko novega pripraviti, ako hoče, da bode državopravni opoziciji mogoče, ka si ohrani zaupanje do poštene pomirljivosti sedanjega ministerstva; ono se mora prepričati, da se še naprej gospodari v smislu propadle strahovalne dobe, in da sovražno prizadevanje lastne birokracije ministerske namene ovira in podkopuje. Ministerstvo ne sme nikdar pozabiti, da le veliko-osnovana politika, ki se je osvobodila dunajskih slaboglasnih tradicij, zamore Avstrijo resnično preustrojiti in priti do zaželenega vspela v českih deželah. Kar se nas tiče, končuje „Pol.“ svoje razmišljavanje, mi ne bomo ministerstvu delali težav, dokler bomo videli, da

mu je res mār za resnično sporazumlenje, vendar bomo ministerstvo brez okolišanja opomnili na vse napake, ki se nam bodo protivne zdele želji po sporazumlenji; mi bomo njegove namere in njih dosezanje podpirali, kolikor bodo te težile po tem, da se državopravne homatije vsestransko in pravično poravnajo; ali niti trenotek se ne bomo obotavljali postaviti se mu z navajeno energijo nasproti in ga pobijati, ako bi se utegnili prepričati, da so naša pota si sovražna ali različna, ali ko bi z nedelavnostjo samo dokazalo, da je nesposobno dognati kaj koristnega in zadovoljivega.

Dopisi.

Iz Ljubljane, 30. aprila. [Izv. dop.] (Konradove zasluge.) Skrbni oče kranjskih Slovencev, pl. g. Konrad-Eibesfeld je bil te dni v Beči na posvetovanje z novim ministerstvom, kako naj vprihodne slovensko politiko vodi in naš lojalni narod nemškemu raju približeva. „Slov. Nar.“ in srditi članek v „Triglavu“ na veliki terek sta g. Konrada nekako oplašila, ker sta ga ljudstvu od njegove prave strani, po njegovem značaju popisala. Tedaj ni čudo, ako morebiti gosp. Konrada začenja misel obhajati, da je njegova dosedanja politika sladkih besedi in praznih obljub na kant prišla, in da bo treba drugega noža za obrezavanje slovenske narodnosti. Ali je gosp. Konrad pri tej priliki ministerstvu tudi nasvetoval, da naj se za kranjski deželnim zbor poslanci vnovič volijo, to se bode pač kmalu pokazalo. Na to pa vsakdo lehko brez skrbi

Listek.

Jezikoslovna razmišljavanja.

II.

Polvokal.

(Konec.)

Iz slučajev, v katerih se je v starej slovenščini polvokal pisal, bi se mogla njegova narava, njegovo bitje dalje zasledovati, če bi raba polvokala v starej slovenščini dosledna bila, kar pa ni. V zvezi z l-om in r-om se časih piše, časih zopet ne, časih se jera med seboj credita in izmenjavata, kjer se enkrat jen piše, stoji drugokrat jerek, pa tudi narobe. Skoz in skoz je samo to pravilo storjeno, da je polvokal v vseh tistih besedah naiti, v katerih se kak šumevec ali sikavec nahaja. Iz te prikazni se je sklepalo, da ima polvokal soglasnike omekšajočo silo v sebi. To je prvi Schleicher opazil. Po tem pravilu bi morali dosledno vsi šumevcii, vsi sikavci in sploh vsi mehki soglasniki produkt polvokalovega delovanja biti, kar pa še ni do konečnega dognano.

Če že v starej slovenščini v rabi polvokalov stroge doslednosti pogrešamo, je ta nedoslednost v tako zvanih srbuljah in rusuljah tolka, da veča ne more biti. Srbulje in rusulje se imenujejo srbske in ruske listine iz srednjega veka, pisane jezikom, ki je neka zmes stare slovenščine in srbskega ali ruskega naravnega jezika.

Predpostavljač, da je res, ka je polvokal v starej slovenščini analogon tistih vokalov namestajočih znamenj v pisavi semitiških jezikov, o katerih sem gore govoril: potem je bil polvokal stare slovenščine ravno tako fonetično znamenje, kakor so tudi omenjena znamenja semitiških jezikov fonetična bila, in so še denes; in sicer je staroslovenski polvokal zmerom imel

glas tistega vokala, kterege je v vsakem poedinem slučaju namestoval, kajti logično se drugi vokal misliti ne more.

Glede fonetike ali nefonetike staroslovenskega polvokala med učenjaki tudi nikoli ni mnogo pravde bilo. Fonetiko so vsi več ali manj pripoznali. Pravda je tekla in teče tudi še denes le o tem, kakšen glas je polvokal imel? Razni filologi so glede tega raznih mnenij. Ruski menih Smotriški je prvi leta 1618. rekel, da staroslovenska jera nista brezglasna bila. Kakšen glas sta imela, tega ni odločno rekel, on samo pravi, da sta jera v sredi besed stoeča, bila „priprežnoglasna“, na koncu besed pa da sta predstojec soglasnike mekčavala. Dobrovski je rekel, da se ima staroslovenski v sredi besed stoeči jer v ečkrat kot a brati, jerek pa zmerom kot o. Šafarik je dejal, da je jer glasil kakti slab o, jerek pa kakti i ali e. Tega mnenja bil je tudi Kopitar. Miklošič pa pravi, da je jer glasil kakti u, jerek pa kakti i. Samo za l-om in za r-om stoeča jera, pravi Miklošič, sta bila brezglasna. Brž ko ne, so to zadnje njegovo trdenje na to opira, ka se za l-om in za r-om časih pišeta, časih pa ne, kar ga je tudi zapeljalo bilo l in r kot samo-glasnika proglašiti. To Miklošičeve mnenje o staroslovenskih polvokalih je tudi Schleicher za svoje poprijel.

Poleg mojega mnenja nima nobeden teh učenjakov sam za sebe prav, prav imajo le vsi skupaj, in sicer imajo le zato vsi skupaj prav, ker so vsi skupaj rekli, da je staroslovenski polvokal izgovorjal se kakti a, kakti e, kakti i, kakti o in kakti u, da je tedaj vse vokale nadomestoval.

O glasnosti staroslovenskega polvokala denes mislim nobeden več ne dvoji, njegova fonetičnost se kot dokazana smatra.

Vsek jezik se je prvotno fonografično pisati začel, kar tudi drugače biti ne more. Enaka je bila s staro slovenščino. V fonografiji ima vsako znamenje svoj glas, tedaj je tudi znamenje, ki mu polvokal pravimo, v starej slovenščini svoj glas imeti moral, samo da on ni imel svoj poseben lasten in od drugih vokalov različen glas, ampak on je imel kot substitut vseh drugih vokalov glas vseh teh vokalov. Da je poleg tega tudi pred njim stoječe soglasnike mekčal, to ni njegov specificum, to je sploh vokalna lastnost, kajti tudi ostali vokali imajo neko posebno silo do predstojecih soglasnikov.

Taka je bila poleg mojega nestrokovnjaškega mnenja narava staroslovenskega polvokala. Kako je pa denes?

Tam kjer se je v starej slovenščini polvokal pisal, tam pišemo denes ali celi polni vokal, ali pa nobenega. Poleg tistega gibanja v življenju jezikov, ki mu jezikoslovci ojačavanje in oslabljevanje glasov pravijo, se je ravno kakor drugi vokali, tudi polvokal tu ojačal, tam oslabel, v nekih slučajih v govoru celo v nič skrčil, in tako iz pisave zginil. V današnji slovenščini se glasi večidel kot e in tako ga tudi pišemo. V drugih slovanskih sonarečjih se glasi v raznih razno, in se tudi tako piše kakor se glasi. Sicer ga bi zarad pravopisne korektnosti tudi še tam pisati morali, kjer je oglušel, ali neimajoči mi latinicom pisoči Slovani v latinskom alfabetu znamenje za-nj, ga ne pišemo. Pa ne samo pomanjkanje znamenja je temu krivo, ampak tudi naša nevednost, znamenje bi se nazadnje že stvoriti dalo. Zakaj si ga je mogel Metelko stvoriti! — Metelkovo znamenje? (čudno, da ni mesto tega znamenja precej raje znamenje z iz cirilice vzel), je bilo poleg delokroga, ki mu ga je Metelko odkazal bil,

priseže, da je gosp. Konrad sedanjemu ministerstvu ravno tako zvesto služiti in njegove namere na Kranjskem pospeševati obljubil, kakor nekdaj ministru Bach-u, Goluhovski-mu, Šmerling-u, Belkredi-ju, Beust-u in dr. Giskri. — Kaj žalostna prikaz je to, da c. kr. predsedniki deželnih vlad veliko bolj na to pazijo, da dunajski vlasti ustrezajo, nego na to, da bi deželi koristili, deželne potrebe zastopali, in da bi narodove pravice branili! Po izgledu deželnega predsednika se ravnajo skoro brez izjeme vsi nižji politični uradniki. In tudi na uradnike drugih služeb ima politični značaj in obnašanje deželnega predsednika največi vpliv, in ta vpliv se časoma še celo čisto zasebnih in od vlade popolnoma neodvisnih ljudi polasti. Kdor le nekoliko razmère med uradništvom v Ljubljani in po deželi pozna, mora pritrdiri, da je le premnogo takih uradnikov (posebno viših), ki imajo pred vsem drugim najbolj na to skrbi, da so vlasti všeč, ker sedanji čas je vlada obilo izgledov dala, kako si je mogoče v cesarski službi takih zaslug pridobiti, s katerimi se hitreje na višjo stopinjo pride, nego z vsemi mogočimi uradnimi sposobnostmi in kot z najnatančnejšim spolovanjem vseh paragrafov, kar jih je birokratična éra od Bacha pa do dr. Giske rodila. — Ker pa se ne more vsak v boljšo službo povzdigniti, ker je namreč mestnih služeb veliko manj nego služeb s pičlo plačo, zatorej ima sl. vlada tudi za niže uradnike neko odškodovanje, ako vero v njeni rog trobijo, to so namreč zlati križček in pohvalna pisma! Te vrste „zaslug“ je med avstrijskim uradništvom res jako mnogo, in ako bi človek zadovoljnosten in blagobitje avstrijskih državljanov po mnoštvu bliščecih redov in zlatih križčkov sodil, moral bi misliti, da ni na celem svetu srečnejih ljudi, nego so državljanji nekdaj sloveči, zdaj pa omagujoče Avstrije; državljanje severo-amerikanske ljudovlade bi pa moral človek v primeri z Avstrijo za najnesrečnejše, za najmanj vredne ljudi smatrati, ker v severo-amerikanskih zveznih državah zastonj iščeš bliščecih redov in zaslubnih križčkov na prsih čilih in samosvestih državljanov! —

Tudi naš c. k. deželni predsednik, pl. gosp. Konrad ima svoje prsi že z več imenitnimi redi okinčane, poslednjega si je pridobil pod ministerstvom Giskrovem, in sama ta okoliščina dosti jasno kaže, ktere vrste so Konradove zasluge za našo deželo in za slovenski na-

rod. Giskrino prijateljstvo si je gosp. Konrad zaslužil v sodelovanju s sedanjimi liberalnimi kolovodji ljubljanskega mesta, ki so vsi spozovalci vére velikega novovernega proroka dr. Giske! To je bil veseli dan za naše mestne očete, ko je prišla iz Dunaja vest, da je deželni predsednik pl. gosp. Konrad red železne krone prejel! Hitro sklenejo, da mu gredo v polnem številu čestitati, da se ž njim radujejo v blišču znamenja — vladne milosti!

(Konec prih.)

Politični razgled.

Ministerske mešnave še dolgo niso pri kraji. V kratkem vstopi Lonyay v državno ministerstvo, kjer prevzame državne finance. Mož stoji na glasu, da se ne peča pridno samo za svoje področje, ampak da svoje delovanje razteza na vse strani negledé ali s tem tudi seže v delokrožje svojih tovarišev. Stara „Presse“ že naprej vidi, kako so pri kraji dosedanji mirni dni v skupnem državnem ministerstvu. Ali je Beustovo stanje res tako podkopano, kakor hočejo vedeti nekteri časniki, se ne dá razoditi. To pa je gotovo, da je Beust zadnje čase neprestan predmet najhujših napovedov od raznih strani. V tem oziru ena govorica pobija drugo, denes je Beust pri cesarju v vsej milosti, jutri mora slišati hudo grajo itd. brez konca in kraja. Da Beust med ljudstvom nima nobene stranke za-se, to pa se sme poudarjati kot faktum. — Trdi se, da so hoteli Kellersperga dobiti v ministerstvo, da pa to ni šlo, ker ima Kellersperg v marsikterih rečeh svoje posebne misli.

„N. fr. Pr.“ si daje iz Prage telegrafirati, da se v českih krogih gotovo pričakuje, da se razpusté deželni zbori, da pa novih volitev pred mesecem junijem ne bode, ker se bodo lonečni sklepi še le potem storili, ko pride Potocki v Prago.

Zdaj je brati po dunajskih časnikih, da je Potocki poklical poljske zaupne može k sebi, da bi se tudi teh sodelovanja za skupno sporazumljenje zagotovil. Poklicani so neki Groholski, Smolka, Ziblikievič in Goluhovski, ki so vzeti vsak iz ene četverih strank v deželnem zboru gališčem; stara „Presse“ vendar tega ne more verovati, češ da se ne dадé začeti razgovori s Poljaki, predno niso dokončani oni s Poljaki.

skoz in skoz staroslovenski polvokal. Jegova pisava „dobrega“ se je mogla brati: dobriga, dobriga, dobrega in dobraga, kakor je kdo hotel. Nobenega znamenje? ni vezalo ali sililo na posebno določe, glas. Metelkovo idejo svet tačas ni razumel, ne mara ka tudi njemu samemu še ni prav jasna bila. Enako mračno idejo glede polvokala sem tudi v Popovičevim delu: „vom meer“ napomenjeno našel. —

Mi latinicom pisoči slovanski narodi denes ne pišemo več polvokala. Druga je pri tistih slovanskih narodih, ki še denes cirilicom pišejo, namreč Rusi, Srbi in Bolgari. Oni so s Cirilovo azbuko tudi polvokal v svoj pravopis vpeljali, in ga še denes pišejo, to da ne več kot substituta polnega vokala, nego iz drugih razlogov, ki jih bom precej povedal!

Rusi pišejo še oba jera, ali denes sta v ruščini obadva jera gluha, nefonetična; med tem ko sta v starej slovenščini, in brž ko ne tudi še v rusuljah, glasna fonetična bila. Sicer še tudi denes zaznamljena jera v ruščini, posebno na konci besed in med dvema soglasnikoma stoeča mesto, kjer je nekdaj polni vokal bil, ali nijihu opravilo ni to, da bi z golj letoto mesto zaznamovala, nijihu glavno opravilo je, da predstoječi soglasnik ali utrjujeta, ali pa mekšata. Prvo opravilo vršava jer ž, drugo pa jerek ž. Nobena ruska beseda ne končava se soglasnikom, ampak vsakej obesi se, če že nima polnega vokala na konci, ali jer, ali jerek, kar od tega odvisi, kako se ima predstoječi soglasnik izgovarjati: ali mehko ali trdo. Od tega tudi pride, da se denes v ruščini jera nikoli za samoglasnika ne pišeta.

Isto tako so Srbi do Vukove dobe obadva jera pisali. Vuk vpeljavši tako zvano „gradjansko cirilico“ je jer celo izpustil, jerek pa samo tam pisati začel, j-i gotovo trije odpadli. Naša sedanja pisava je itak

Iz Prague se naznanja na Dunaj, da se je dr. Rieger posvetoval z nemškim federalistom Fischhofom in Schuselko.

Hrvaški deželni zbor se je začel nekaj gibati. Poslanec Broz se pritožuje, da se Hrvaški vedno obeta, a nikdar nič ne dá. On je bil za spravo, a zdaj vidi, da se glavni namen ni dosegel. Finančna nagodba se krši, ker se nakladajo novi davki: njemu se zdi revizija nagodb neobhodno potrebna. V reškem vprašanju hrvaškega ministra še vprašali niso; dunajsko in ogersko ministerstvo se dogovarjata o granici, hrvaškega ministra nihče ne vpraša, še manj hrvaški narod: vse se dela z nami brez nas. Zirkovič je proti vsakemu oktalu gledé granice in nasvetuje, naj se krona naprosi, da se ima vprašanje zaradi vojaške granice rešiti po sodelovanju graničnih zastopnikov na hrvaškem zboru.

Francoska vlada čudne burke uganja s svojim narodom. Velika burka bude ljudsko glasovanje, s katerim si želi francoski samovladar svojo rodovino na prestolu ohraniti, druge burke pa so narejeni atentati na cesarja. Človek bi bil misil, da so Francozi že toliko dozoreli, da bi vse te burke zapodili, namesto da bodo samovladarji s svojimi glasovi odpustili njegovo kruto preteklost, in da zdaj s trepecim srcem poslušajo in beró, kako je njegovo življenje v narejeni breznevarni nevarnosti.

Razne stvari.

* (Nekaj za slovensko - štirske poslance.) Ko so preteklo leto naši poslanci v deželnem zboru interpelovali, zakaj so se na deželno nižo realko v Ptuji poklicali samo Nemci za vodjo in učitelje, odrezal se je deželni glavar in dotični poročevalci deželnega odbora s tem, da se nobeden Slovenec ni oglasil. Kako pa se bode Slovenec tudi mogel oglasiti, ako deželni odbor svoje službe razpisuje v časnikih, ki nikdar ne pridejo v roke slovenskim profesorjem! Tako ste zdaj zopet razpisani dve službi na imenovanem učilišči v Ptuji — pa samo v „Tagesp.“ in v nepoznanim graščem „Anzeigebatt.“ Nam ni za tiste krajcarje, ki bi si jih zaslužili za inserat, ali to je nedostojno, ako se deželni odbor izgovarja, da se ni noben Slo-

kjer mi n. pr. naš molirajoči j pišemo. Gradjanska cirilica ni nič drugega nego latinica s cirilskimi pismenkami. Društvo srbske slovesnosti je sicer vpeljanju Vukove pisave ustavljal se, pa upor tega društva je bil brez vzpeha, brez sadu.

Kako se jera v bolgarščini denes rabita, ne vem, brž ko ne enako kakor pri Rusih.

Kaj pa mi Slovenci? Ali nam je v našem pravopisu polvokala treba, ali ga nam ni treba?

Kakor drugi latinicom pisoči slovanski sonarodi smo res do seh mal, držeči se strogo fonografičnega načela, nekako brez težav shajali brez polvokala. Boljko bodemo pa osnovo našega jezika odkrivali, in jegovu bitnost spoznavali, bolj se bo tudi pri nas potreba pokazovala, polvokal zopet v naš pravopis vpeljati. Jaz bi želel, da bi se ta potreba prej ko slej razodevala. Prav za prav smo že začeli polvokal zopet pisati, glej Vodnikove po Matici izdane pesmi. S premaganjem tega prvega koraka je že mnogo storjeno. Zasluga o tem gre Levstiku.

Strogo vzeto pišemo že od Trubarja sem polvokal v nekih slučajih, sicer ne v podobi jera, pač pa v podobi j-a. Slovanščina j-a ne pozna, mi smo ga še le z latinico dobili. Ne vedoči, kje bi ga pisali, začeli smo ga prav po nekem slepem nagonu, kakor sem že rekел, v nekih slučajih, posebno tam, kjer je treba bilo predstojčeče soglasnike omekšati, mesto staroslovenskega polvokala pisati, pa ga še denes pišemo. Še hvala, ka smo z latinico j dobili, kajti če latinica j-a ne bi imela, ne vem kako bi si bili pomagali! —

Kuzmič piše j celo v sprjhnen, Murko v ovink, v keterih dveh slučajih je j pravi staroslovenski polvokal ž. Vpeljavši staroslovenski polvokal, bodo med četirimi j-i gotovo trije odpadli. Naša sedanja pisava je itak

j-imi preobložena, in prav bi bilo, da temu ptujuju, ki se s svojim dolgim krilom grdo vlači skoz celo našo pisavo, to krilo malko prikrajšamo.

Nu, ne samo tam nam bo treba polvokal pisati, kjer zdaj omekšajoči j pišemo, ampak še v mnogih drugih slučajih, kjer zdaj prazno mesto puščamo. Nektere teh slučajev bom zaznamoval, ne trdeči, da sem z nabrojenjem teh slučajev ono pravilo izcrpno ustanovil, poleg kterege bi se imel polvokal v sedanjem našem pisavi v svojej celoti zopet uvesti.

Pred nekolikimi leti se je v Novicah razpravljalo, ali se ima pisati ptičca ali ptičica, ribca ali ribica, cvetličca ali cvetličica. Ena stranka je zagovarjala in opravljala pisavo ptičca, druga stranka zopet pisavo ptičica. Obe stranki ste navedli za pravilnost njiju dotičnih trdenj tako važne in tako neopovrgljive dokaze, da se je nazadnje obema strankama prav dalo, in reklo: oboje je prav i ribca i ribica, in res, od tistih mal se oboje piše, in denes se niti nad to, niti nad ono pisavo nobeden ne spodtika. Jaz pa rečem, da niti ribca niti ribica ni pravo, kajti ribca je premalo, ribica pa preveč. Pravilnost leži v sredini med obema, namreč v pisavi: ptičča, ribča, cvetličča, v katerjih pisavi je polvokal ž gluhi. On s svojo nazočnostjo samo to kaže, da je tam kjer stoji mesto polnega vokala.

Nadalje! Velika negotovost in nodeslednost vrla v našej pisavi glede rabe nedoločivne in določivne oblike prilogov. Vsak naših pisateljev mi bo pritrdil, da je večkrat v zadregi ali bi pisal n. pr. bel kruh ali beli kruh. Za nedoločivni govor se mu dozdeva pisava bel kruh nekako prekratka, prilog bel ima podobo, ko da mu je na koaci nekaj odsekano, očividno je, da mu nekaj manjka, pa kaj? — Pisatelj uvidevši to manjkavost, in uceliti in popolniti ga hotevši, mu

venec oglasil, pa ob enem ne skrbi, da bi bilo le sploh mogoče, ka bi kter Slovenec zvedel za njegove službe. Ako je deželnemu odboru res kaj za ravnopravnost in za pedagoško sposobnost ptujskih profesorjev, naj ne izmetava deželnega denarja za inserate v liste, ki Slovencem ne dohajajo navadno v roke. Ker nam je za to, da se oglasi kak Slovenec, naj tu naznamo glavne stvari iz dotednega oglasa. Na deželnih nižih realki v Ptuij ste razpisani dve profesorski službi, 1. za naravoslovje, matematiko in fiziko, 2. za latinsko in grško filologijo. Prosilci morajo biti iz naravoslovja in iz filoloških predmetov izprašani za vso gimnazijo, za matematiko in fiziko vsaj za nižo gimnazijo. Plača 800 f. s povišanjem na 1000 in 2000 f. Prošnje z dokazili starosti, dovršenih studij, jezikovih (kterih?) znanosti in dosedanjega službovanja naj se do 15. junija 1870 izroči deželnemu odboru. Tisti, ki bi mogli tudi kemijo prednašati, imajo prednost.

* (Preziranje Slovencev ali raztraganje Štirske?) Kakor znano napravijo letos v Gradcu veliko obrtniško razstavo. Dotični odbor po vseh nemških časnikih razglaša svoja vabila, načrte, programe itd.; v nobenem slovenskem pa nismo še kaj brali o razstavi. Ker vemo, kako bodo potem Nemci v Gradcu sestavljeni svoje statistične date in naglašali, kako slabo je bil slovensko-štirski del na razstavi zastopan, kako je torej tudi zaostal v obrtniji, poljedelstvu itd. za časom, moramo že zdaj tukaj konstatirati, da dotični odbor s Kaiserfeldom na čelu nič ni storil, da bi se Slovenci udeležili. Torej nas gosp. Kaiserfeld ali nalašč prezira in škoduje, potem se moramo ločiti Slovenci od Nemcev; ali pa je nas g. Kaiserfeld že sam v duh razločil, potem pa to ločitev z veseljem podpišemo in od njegove poštenosti pričakujemo, da to ločitev tudi v deželnem zboru sam dejansko tirja, ali da vsaj podpira tirjatve slovenskih poslancev.

* (Dr. Tomšič) se je preteklo soboto vrnil iz Dunaju nazaj v Ljubljano. Pravijo, da se je tam posvetoval z ministri in česko-moravskimi zaupimi možmi. Morebiti je s tem v zvezi, da prinaša „Zukunft“ neko s semešno ošabnimi opombami omešano razlaganje o slovenski slogi. Negledé na te vredniške opombe ima stvar blizu sledče jedro: „Na Goriškem so vsi Slovenci prepričani o potrebi zedinjenje Slovenije. Ravno tako se Kranjski „stari“ samo iz oportunskega razloga niso

hoteli pridružiti „mlajšim,“ s katerimi so gledé „Slovenije“ in merito že davno enih in istih misli. Razločki so torej samo zunajni, formalni, in kader pride pravi čas, ni se batit, da ne bi se vsi združili k skupnemu delovanju. In ta čas je zdaj prišel; morebiti še prezgodaj, kajti še niso Slovenci sporazumljeni o tom; kako jim je postopati. List h koncu svetuje, da se mora določiti natančen način postopanja za vsako posebno slovensko „kronovino“, in da se imajo potem vse moči zediniti v dosegu skupnega namena. — Kar se tu svetuje ni nič novega, novo je samo v prostorih lista, ki bi se zadnje čase rad vedel kot organ „Staroslovencev.“

* (Okrajni pristav Volčič) je na svojo prošnjo v enaki lastnosti prestavljen iz Postojne na Vrhniko.

Poslano.

Naše koketiranje z vlado.

Nemški „Brenzelj“ nam je nedavno očital, da stranka, ktere glasilo je „Sl. Narod“, z vlado koketira. Da bi pa le v obče izrečeno sumničenje meso, kosti, torej malo življenja dobilo, vrgel se je g. Alešovec ne zase, temuč po nalogu kakor štabni trobentač in „leib-journalist“ neke ljubljanske svojbine pismeno in ustmeno na pojedine osebe naše stranke. Znano je, kako je zarad podpore iz dispozicijske zaloge g. Levstika tolovajsko v nemškem „Brenzelju“ napadel; drugače se je pa stvar pri meni zavrtla.

Že nekaj časa, kakor sem od strani slišal, so se čudne stvari o meni po Ljubljani sem ter tje govorile: kakor da sem od vlade podkupljen, ali da še le bom podkupljen, da se je že sam dež. poglavarski Conrad v tem smislu izrazil itd. v tem pomenu in v tej obliki. „Calumniare audacter, semper aliquid haeret“, in sjet je že tako ustvarjen, da take stvari, če so še takoj abotne in neverjetne, desetkrat rajše verjame, nego ako bi se kaj poštenega in častnega o človeku pripovedovalo. Rad bi bil viru tega sumničenja v sled prišel, pa ni bilo mogoče. Na enkrat dobi pretekli teden moj prijatelj g. Tomšič tudi dopis v tem smislu in da je g. J. Alešovec oče teh govoril, kar mi precej pove. — „Stante pede“ pišem jaz dotičnemu dopisniku, kako poštenemu slovenskemu narodnjaku, naj mi pozve vse natanko o tej za mene zanimivi stvari, posebno pa če je res g. Alešovec oče tega sumničenja in obre-

kovanja. — Čez par dni dobim od tega moža ta-le odgovor:

„Alešovec navadno le bolj brblja, nego umljivo govori; toliko Vam vendar natanko vem poročati, da je jedro njegovega čekanja bilo, ka mu je dež. poglavarski Conrad pravil, da bi Vas vlada dobita lehko vsak dan na svojo stran, ko bili hoteli. Govorilo se je o drž. poslancih. Rekel je g. Alešovec: „Zarnik nam še ni pokazal svojega značaja, upati pa njemu gotovo ni več, kakor drugim poslancem.“ — Na naše vprašanje, kako more on to govoriti in ali mora dokazati tudi fakti? nadaljuje: „Ako hočete zvedeti, kak človek je Zarnik, pojte le k dež. poglavaru in zvedeli boste. Meni (Alešovcu) je rekel: „Nur vom Zarnik seien Sie mir still; leichter könnten wir ihn bekommen, wie jeden Andern.““ (Na zadnje besede lehko prisem!)“

Govoril je še več drugač, kar se pa ne vem več natanko spominjati. Godilo se je to v „Gnezda-vi“ kavarni na velikem trgu. Govoril sem o tem denes s Š... in vse tudi on še dobro na vse to spominjati; oba sva torej pripravljena pričati in prisesti na zadržaj teh besedi.“

Se tisti dan pišem g. Conradi, deželnemu prవniku, od besede do besede to-le pismo:

Wolgeborner Herr Präsident!

Ein bewährter Freund schreibt mir heute aus Laibach, Jakob Alešovec, Redacteur des „Triglau“ und „Brenzelj“ habe sich vor gar nicht langer Zeit in einem Laibacher Kafféhause vor Zeugen wörtlich folgendermassen vernehmen lassen:

Der Landespräsident mit mir über die Abgeordneten diskurirend, hat sich über Dr. Zarnik geäussert: Nur vom Zarnik seien Sie mir still, leichter könnten wir ihn bekommen, als jeden Andern!!!

Aufrichtig gesagt, Herr Präsident! kann ich kaum glauben, dass Sie mit dem Individuum, das auf den Namen Alešovec hört „in politica“ diskurirt, zumal aber mit demselben Personalpolitik getrieben hätten.

Sollte aber diese gewiss sehr infame Kritik über mich wahr sein, so fordere ich Sie auf, nicht als Landespräsidenten, sondern als Gentleman unter Gentlemen mir zu sagen, durch welches Wort oder nur durch

pripiše i: beli bruh. S tem je pa naenkrat v nasprotje telebnil. Iz nedoločivne oblike je postalna na krat določiva. Za kolikor je beseda popreje prekratka bila, za toliko je sedaj predolga, pa vendar se jej od njene predolnosti nič odvzeti ne more, kajti če se jej pripisani i zopet vzame, potem je pa zopet prekratka. Pisek, misleči si, rajše dam več nego premalo, pusti navadno pripisani i, in od tod pride, da naši pisci tolkokrat določivno obliko mesto nedoločivne rabijo, kar je pa naglaven greh, grešen proti pravilnej stilistiki. — Pravilnost leži tudi v tem slučaji ravno kakor gore med ribico in ribco, v sredi med bel in beli, in ta sredina je osredna pisava belš. Gluhi polvokal tukaj zaznamuje mesto flexualnega vokala, in je v eno tudi karakter za masculinum.

Nadalje! Mi pišemo denes krt, prt, smrt, stvorivši si pravilo, da ima v teh besedah kakor v govoru, tako tudi v pisavi r samoglasiti. Jas kanim v poznejih svojih jezikoslovnih razmišljevanjih fiziologijo slovenskih glasov razvijati, pa bom baš zato ravno glasa in r in l kot prva v delo vzel, da iz njiju fiziologične narave, ki je pri samoglasnikih druga, in pri soglasnikih zopet druga, in sicer bitno druga, pokažem in dokažem, ka sta obadvaj prava soglasnika. Zid med so- in soglasniki je tolik, da nobeden ne more ne sem ne tam. Jaz ne nekam, ka se ne bi mogle besede krt, prt, smrt brez vokala izgovarjati, ali pisati jih brez zaznamovanja tistega mesta, kjer je nekdaj v starej slovenčini polnoglaseči vokal stal, to je vendar malo preprosto. Ne vlečimo za boga znamenja na vuha, vlečimo jih na oči! — Oblike krt, prt, smrt so prava testimonia paupertatis plitkega našega jezikoslovnega znanja. Kaj bolj trivijalnega skor ne more biti nego je vsamoglašenje r-a in l-a. Vsak ptujec se šel. Ravno tako je e v nemških besedah brechen,

lieben, die, ziehen itd. — je deloma že celo, deloma že več kot na pol oglušel, in če bo kdaj tudi za celo oglušel, vendar ga ne bodo iz pisave pahnili.

Vsa naša neprilika glede polvoka pride posebno od tega, ker latinicom pišemo. Safarik je resnico rekel dejavši: „die landessprachen, die zu schriftsprachen erhoben werden, können, wenn sie sich fremde schriftzeichen aneignen (kakor mi Slovenci latinico) nur nach und nach (pri nas je ta nach und nach zelo počasen) in grammatik und lexico geregelt werden.“ Celo zadovoljen sem, če sem s pričujočim razmišljavanjem o polvokalu kaj malega v popravek naše slovnice in našega slovarja pridonesel.

Polvokal je za naš pravopis tako važen, da bi si ga zares storiti morali, če ga ne bi že imeli.

V kratkem je jezgra pričujočega spisa ta-le: polvokal je v starej slovenščini bil fonetičen, ter je imel glas vseh vokalov, kakor je pač beseda, v ktereji je stal, zahtevala, denes je gluhi, denes nima nobenega glasa, nadomestovati pa more vse druge vokale. Polvokal je denes tako rekoč algebraična oblika nasuprot aritmetični obliki drugih polnoglasečih vokalov. On je čuvaj mesta, ktero gre polnoglasečemu vokalu, in zmerom pripraven to mesto dotičnemu lastniku, če bi ga ta hotel kedaj zopet sam zavzeti, drage volje odstopiti, njegova vrednost je tedaj pismena ne ustmena. Tudi Angleži nimajo sterlingov, računijo pa vendar ž njimi. Ferdo Kočvar.

(Prošnja.) Rokopis denašnjega „listka“ je vredništvo zmotil; še le ko smo dobili korekturo, smo opazili, da je mnogo predolg. Pri naših tiskarskih razmerah ni bilo več pomagati. Prosimo torej č. bralce, naj nam te neprilike ne štejejo v zlo, v prihodnje jih bomo odškodovali.

welche Mienen und Geberden ich Ihnen am 24. Oktob. 1869 beim Nachmittagsbesuche*) Veranlassung gegeben habe ein derartiges, meine politische Ehre vernichtendes Urtheil dem Stabstrompeter der „Prvaken“ gegenüber über mich zu fällen, was eben so viel heisst, als es der Oeffentlichkeit übergeben. Da mir an meiner Ebre mehr als an meinem Leben liegt, so ersuche ich Sie höflichst in kürzester Zeit die mir sehr unliebsame Affaire aufzuklären, bevor ich gezwungen bin mit derselben in die öffentlichen Blätter zu rücken.

Am 29. April 1870.

Na to mi gosp. dež. prvosrednik to-le od besede do besede odgovori:

Euer Wohlgeboren!

In der Beilage erhalten Sie die in Ihrem Schreiben vom 29. v. M. gewünschte Aufklärung über die angebliche Aeusserung des Jakob Alešovec.

Es haben sich ähnliche Vorkommnisse, die meines Erachtens in den Bereich müssigen Klatsches gehören, in letzter Zeit öfter wiederholt; und ich darf aus diesem neuesten Anlass wohl meinem Bedauern Ausdruck geben, dass eben auch Sie, werthe Herr Doktor, einer ähnlichen Notiz Beachtung schenken könnten, deren Verbreitung und Erfindung gewiss nur den kleinsten Motiven entspringt.

Ihre Anwesenheit während des letzten Landtages both mir die willkommene Gelegenheit, mit einem Manne von ausgedehnter litterarischer, in unserer lern- und denkfaulen Zeit seltener Bildung nicht bloss im öffentlichen Leben, sondern auch dort zusammenzutreffen, wo ich gewiss jeden Gedanken an politischen Hader und Parteistellungen mit Vergnügen von mir weise.

Es ist mir auch gar nicht klar, was ich mir unter der mir angedichteten Phrase: Sie „zu bekommen“ denken sollte, die ohnedies garnicht zu meiner gewohnten Redeweise passen würde. Wenn die Grundsätze und Aktion der Regierung in allem Wesentlichen mit Ihren Ueberzeugungen sich vereinigen, so würden Sie es sich gewiss nicht zur Unehre rechnen, in jeder Weise für diese Regierung sich zu erklären und thätig zu sein. Außerdem aber habe ich es seit jeher für ein sehr wenig glückliches Manœuvre gehalten, die Opposition durch Auszeichnungen, Subventionen u. dgl. gewinnen oder beseitigen zu wollen, und Sie, werthe Herr Doktor, hatten mir gewiss nicht den entferntesten Anlass gegeben, einen solchen Versuch zu machen.

Gestatten Sie mir demnach nur die Versicherung, dass ich einen besonderen Werth darauf lege, Ihre Gesinnung, unberührt von müssiger und tendenziöser Klatscherei, wenigstens ausserhalb jeder politischen Constellation noch fernerhin freundlich zugewendet zu wissen.

Euer Wohlgeboren

ergebenem

Sigmund Conrad.

Laibach am 30. April 1870.

Tú je v listu g. Conrada omenjena doklada, ktera nosi podpis g. J. Alešovca in ktera mi je tudi od g. dež. poglavarja poslana:

„Es soll die Nachricht verbreitet worden sein, ich habe in einem Laibacher Kafféhause öffentlich gesagt: „der Landespräsident mit mir über die Abgeordneten diskurirend hat sich über Dr. Zarnik geäussert: „Nur von Zarnik seien Sie mir still, leichter könnten wir (die Regierung) ihn bekommen, als jeden Anderen!“

Ich erkläre hiemit, dass der Herr Landespräsident mir gegenüber und meines Wissens weder diese noch irgend eine Aeusserung ähnlichen Sinnes über Dr. Zarnik gethan habe, und somit jene Notiz vollkommen erdichtet ist.

Laibach am 30. April 1870.

Jakob Alešovec.“

Ta čudna dogodčica, mislim, ne potrebuje nobenega komentara.

V Mariboru, 2. maja 1870.

Dr. V. Zarnik.

*) Mnogo dež. poslancev se je pri otvorenji dež. zborna gosp. dež. prvosredniku poklonilo, jaz sem ga obiskal se le po končanem zboru vsled dvakratnega posebnega pozivanja od njegove strani.

Dr. V. Z.

Št. 75.

(2)

Razglas.

Okraini odbor Gornjograški je bil z ukazom c. k. ministerstva notranjih zadev dne 6. septembra 1862 št. 17215, 10. marca 1868 št. 2993, in c. k. namestništa v Gradeu dne 21. septembra 1862 št. 16669 in 14. junija 1868 št. 7391, pooblaščen, vse iz vojske posojila leta 1795 do 1799 izvirajoče premoženje nekdanjih pedložnih Gornjograške, Vrbovske in Rudenkovske gospoščine, z obrestimi vred, med zdajšnje pravne naslednike razdeliti.

Okraini odbor Gornjograški tedaj na znanje daje, da je ta razdelitev v smislu ukaza c. k. ministerstva notranjih zadev dne 10. septembra 1858 št. 150 (državni zakonik št. 39) dovršena, ter da razdelni izkaz v pisarnici okrajnega odbora vsakemu na videz razgrnen leži.

Pritožbe zoper to razdelitev se morejo v 45 dneh v zokazom prvotnega posojila in pravnega nasledstva pri podpisem okrajnem odboru tem gotovše predložiti, ker bi se drugače razdelitev po izkazu okrajnega odbora vršila.

Okraini odbor v Gornjemgradu dne 25. aprila 1870.

(L. S.)

Jaka Špende,
načelnik.

Castitum prebivalcem

mariborskim in drugih mest, posebno pa kupčevalcem in obrtnikom s tem uljudno pod garancijo in diskrecijo priporočamo, da jim bomo oskrbovali njih dotične

inserate v vse domače in tuje časnike.

Načelo: Pošteno in po ceni postreči!

Haasenstein & Vogler

na Dunaji, Neuer Markt 11.

Hamburg, Neuer Wall 50. Leipzig, Markt 17, Königshaus. Frankfurt a.M., Grosse Galusstrasse 1. Berlin, Leipzigerstrasse 46. Breslau, Ring 51. Basel, Steinenberg 29. Zürich, Marktgasse 11. St. Gallen, Obere Grabenstrasse 12. Genf, Place au Molard 2. Stuttgart, Kronprinzenstrasse 1. Köln a.R., Lobstrasse 32.

Dr. Janko Sernek,

advokat, dosihmal in odsihmal v Mariboru, prosi naj se razločuje od

Dr. Jožefa Sernetza, advokata v Frohnleiten-u nad Gradcem.

Edina zaloga najnovejših znajdeb.

(5)

Svarilo. Po meni v kupčijo spravljen „Pasta Pompadour“, ki je kot izvrstna skokoma našla obče priznanje, nekoliko časa neke firme ponarejajo, naj torej p. n. občinstvo zve, da se edino prava izvirna obrazna pasta dobiva le pri podpisem. Ona hitro vse odpravi spuščajo na obrazu, sajevece, pege, šinje, sploh ohranjuje, olepuje in mladi obraz. Piskere po gl. 1.50.

Vse je mogoče. Kdo bi bil prej vrzel, da se bo znašlo, kako oko varovati pri vtikanji nitri v iglo; s prostim prav umnim orodjem se je posrečilo, da more slabo oko tudi v mraku v najtenjo iglo lahko vdeti nit, in velja ta strojek s podukom le 25 kr.

Zobje ne bolje več. Vsak zobobol izvirajoč iz reume ali prehlada se mahoma ozdravi z novimi berolinškimi zobnimi kapljami. Poroštvo tako gotovo, da se vrne denar, ko bi kaplje ne pomagale. 1 flaçon s podukom 80 kr.

Politur-Pasta. Nепремenljiv domač pomoček, s katerim vsakočko zastarel ali oslepelo pohištvo itd. preleplo politira. Skatljica s podukom za celo garnitur 80 kr.

Snažilna krogla za srebro (putz-kugel), izvrsten pomoček ponoviti in osnažiti oslepele kovinske predmete. Nepogrešljivo za zlatarje in srebrarje, po 5 kr.

Regulator za vse ure je regulirana solnčna ura s komposom, vsacemu priporočljiva, ker se po njej gotovo vsaka mehanična ura dá vrediti; fino po 25 kr.

Štupa za pranje. S to štupo si prihraniš čas, delo in denar, zlasti pa se perilo bolj varuje, kakor sicer. Funti paket po 22 kr.

Amerikanske patentirane zavarovalne ključavnice, izvrstno delane, proti vsacemu lomastu, manje po 80, 40, 50 kr., več po 70, 90 kr. 1 gl., velike z 2 ključama po 1 gl.; k popotnim torbam po 25, 40–50 kr.

Praktični so ostrogi za hlače, ki pri slabem vremenu hlače branijo omadeževanja, par po 10 kr.

Angležke škarje iz najboljega jekla, različne vrste različno po 20, 25, 30, 35–45 kr., verižica 10 kr.

Prav koristne so nove mašinske olovke, brez sitnega ostrenja, tudi se špice ne lomijo: v les vdelane po 10 kr., v kost po 15 kr., s peresnim ročnikom in nožem 90 kr.; potrebna tekočina za 3 mesece 10 kr. Kos union-radigumi za svinec in tinto 5 kr.

Nog ne premakati je vsacemu svetovati. S pomočjo izvrstne Metzgerjeve apreture za usnje, ki dela usnje mehko in nepremakljivo, tako da se tudi še dolgo nošeni črevli ne premakljo, najbolje se doseže ta namen. 1 flaçon po 60 kr.

Najnovejše Ligroine-žepno netilo, najrabljive te vrste, tudi za nekajdevice priporočljivo; v nježni mali oblikli navadne netilnice je zvezano z lampo, ki ima za 1 uro netila, da je pri čestih prilikah luč hitro pri rokah. Cena zato tako nizka, da se bolj razširijo. Po 50 kr.

Perzijsko barvilo za lase, s katerim se mahoma sivi lasje ali rujavo ali črno pobarvajo; ob enem ohranuje naravno čvrstost. Ono je iz zelišč in vse neškodljivo. Karton s podukom 2 goldinarja.

Ceno vseh svojih stvari naznamam brezplačno in pošljam zapisnik na dom.

Ob enem prebivalcu na deželi opominjam na moj komisjski oddelek, ki je edina kupčija te vrste, kjer se najmanjše in največe, naj bo ktere kupčije koli, hitro in po ceni oskrbi, torej se priporoča obilnim naročilom.

Prva avstrij. komisjska kupčija A. Friedmana na Dunaji, Praterstrasse 26.

Epileptični kŕč (božjast)
pisemo zdravi specijalni zdravnik za božjast doktor O. Killisch v Berolini.
zdaj: Louisenstrasse 45. — Ozdravil jih je že nad sto.

(13)